

Hon Andrew Little

Minisitā Mo'uí

Hon Peeni Henare

Minisitā Mo'ui Tokoní (Mo'ui Lelei 'a e Kakai Maulí)

PĀNUI PĀPĀHO
FAKAMATALA KI HE MĪTIÁ

23 Sepitema 2021

Kulupu mataotao kuo fokotu'u ke ne tataki 'a e fa'unga ngāue 'a Nu'u Sila ki he mo'ui lelei

Kuo fokotu'u ha kulupu 'o ha kakai tu'ukimu'a 'oku nau mātu'aki taukei mo ma'u 'a e pōto'i kehekehe 'i he 'ēlia 'o e pule lelei mo e tokangaekina 'o e mo'ui lelei ke nau tataki 'a e Māori Health Authority (Ma'u Mafai Lahi ki he Mo'ui Lelei 'a e Kakai Maulí) mo e Health New Zealand (Kautaha ki he Mo'ui Lelei 'a Nu'u Silá), ko e me'a ia 'a e Minisitā Mo'uí ko Andrew Little.

“Oku langa hake 'e he Pule'anga ko 'ení ha fa'unga ngāue fakafonua mo'onia ki he mo'ui lelei ke ne 'oatu ha ngaahi sēvesi potupotu-tatau mo tu'unga mā'olunga ma'á e fonuá hono kotoa. Ko ha sitepu 'eni 'e taha ki he ngāue atu ke fakalelei'i 'a e fa'unga ngāue ki he mo'ui lelei koe'uhí ke ne ngāue lelei atu ma'á e tokotaha kotoa pē,” ko e me'a mai ia 'a Andrew Little.

“Ko e fa'unga ngāue ki he mo'ui lelei 'i he kaha'ú 'e 'uhinga ia 'e ma'u atu 'e he kakai 'o Nu'u Silá 'a e tu'unga tauhi ki he mo'ui lelei 'oku vahevahe-taau ke nau toe mo'ui fuoloa ange ai, 'aki 'a e tu'unga lelei taha 'o e mo'ui, 'o tatau ai pē pe ko hai kinautolu pe ko e fē 'a e feitu'u 'oku nau nofo aí.”

Ko Rob Campbell, ko ha talēkita fakapalofesinale taukei ia, 'oku lahi 'a 'ene ngaahi a'usia 'i he ngāue faka'iunioní, ngāue 'i he tafa'aki ki he fa'unga pulé 'i he ngaahi sekitoa fakapule'angá mo e fakatāutahá, kuo fili ia ke ne hoko ko e Sea 'o e Health New Zealand. 'E mātu'aki mahu'inga 'aupito 'a 'ene ngaahi taukei 'i hono tataki 'o e ngaahi kautaha lalahí ke tataki'aki 'a e Health New Zealand 'a ia 'oku 'amanaki ke ne hoko ko e ngāue'anga ia te ne fakangāue'i 'a e kakai tokolahi taha 'i he fonuá.

Ko Sharon Shea, 'a ia ko e Sea lolotonga ia 'o e Bay of Plenty DHB (Poate Fakavahe ki he Mo'ui Lelei 'a e Bay of Plenty) pea mo ha taki taukei 'i he sekitoa ki he mo'ui lelei, ngaahi faingata'a'ia mo e ngaahi komiunitii, kuo fili ia ko e Kaungā-Sea (Co-Chair) 'o e Māori Health Authority pea te ne toe hoko foki ko ha mēmipa poate 'o e Health New Zealand.

Ko Tipa Mahuta, 'a ia ko e Tokoni Sea lolotonga ia 'o e Counties Manukau District Health Board (Poate Fakavahe ki he Mo'ui Lelei 'a Counties Manukau), 'oku 'i ai 'a hono puipuitu'a 'i hono fakalele 'o e ngaahi fakatahá, fakatotoló, ngaahi tu'utu'uni ngāué (policy) mo e

ngaahi fakalalakaka fakakomiunitii, pea 'i ai mo 'ene ngaahi taukei lahi 'i he fa'unga pulé 'i he iwi, kuo fokotu'u ia ke he hoko ko e Kaungā-Sea 'o e Māori Health Authority.

'E fakatahataha'i 'e he Health New Zealand 'a e ngaahi DHB 'e 20 'i he fonuá, ko ha kau ngāue fakakātoa nai ia 'e toko 80,000, mo ha patiseti ngāue ko e \$20 piliona pea mo e ngaahi langa mo e koloa 'oku fakafuofua nai ki he \$24 pilioná.

'E kaungā ngāue 'a e Māori Health Authority 'i he tafa'aki 'o e Health New Zealand mo 'i ai 'a hona kaungā fatongia 'i hono fo'u 'o ha ngaahi palani ki he fa'unga ngāue, fakapa'anga 'o ha ngaahi sēvesi ki he fuofua tauhi ki he mo'ui lelei (primary) mo e tauhi ki he mo'ui lelei 'i he komiunitii, pea te na fakapa'anga ha ngaahi sēvesi kaupapa Māori (fakahoko ngāue 'i he ngaahi founa 'a e kakai Mauli). 'E toe kaungā ngāue foki 'a e Māori Health Authority 'i he tafa'aki 'o e Potungāue Mo'ui ke fo'u ha ngaahi palani ngāue fakataumu'a-pau mo ha ngaahi tu'utu'uni ngāue 'e ngāue lelei ma'á e Kakai Mauli.

“Oku faka'ilonga'i 'i heni ha makamaile mahu'inga 'i he fakalalakaka atu ki ha fa'unga ngāue ki he mo'ui lelei 'oku toe vahevahe-taau angé,” ko e me'a mai ia 'a e Minisitā Mo'ui Tokoní, Peeni Henare.

“E hoko 'a e Māori Health Authority fo'ou ko ha liliu mahu'inga ia ma'a homau kakaí. Te ne fakatupulekina 'a e ngaahi sēvesi kaupapa Māori mo ne 'oatu ha le'o mālohi ma'á e Kakai Mauli 'i he fa'unga ngāue fo'ou 'a ia 'e hu'u taha ai 'a e tokangá ki hono fakalelei'i 'o e ngaahi ola hōhoa-kehekehe kuó ne uesia fuoloa mai 'a homau ngaahi fāmilí mo e kāingá.

“Na'e fai tōnunga 'a e ngāue 'a Tā Mason Durie mo 'ene kulupu faka'uto'utá (steering group) ke nau faitokonia 'a e founa fokotu'u lakanga ko 'eni – na'e tautautefito 'a hono fakapapai'i 'e Tā Mason kuo mau ma'u 'a e kau kaniteiti lelei taha mo tuifio lelei taha ai 'a e ngaahi taukei mo e a'usia 'oku fiema'u ki he'etau fa'unga ngāue ki he mo'ui lelei 'i he kaha'ú,” ko e me'a mai ia 'a Peeni Henare.

“Oku fe'inasi'aki 'a e kau mēmipa 'o e poate fo'ou 'i ha tukupā ke fakalelei'i 'a e mo'ui lelei mo e tūkunga lelei 'a e mo'ui 'a e kakai 'o e fonuá, 'o hu'u mālohi ai 'a e tokangá ki he komiunitii. 'Oku ou falala 'oku fataki 'e he ngaahi nima lelei taha ko 'eni 'a 'etau ngaahi sino ngāue fakafonua ki he mo'ui lelei, ke nau teke 'a e liliu ko 'eni na'e 'osi fuoloa fau pē 'a e taimi ia na'e totonu ke fakahoko aí,” ko e me'a ia 'a Andrew Little.

NGATA'ANGÁ

Ngaahi fetu'utaki ki he mītiá:

Minisitā Little - Talisa Kupenga 027 405 7231

Minisitā Henare - Irena Smith 027 845 205

Nouti meí he 'Ētítá

'Oku ma'u atu 'a e ngaahi piokālafi mo e fakamatala lahi ange kau ki he liliu ki he fa'unga ngāue ki he mo'ui lelei 'i he www.futureofhealth.govt.nz

Ko e kau mēmipa 'o e Health New Zealand 'oku kau ki ai 'a:

- **Rob Campbell (Seá)** – ko e ha talēkita fakapalofesinale taukei 'oku 'i ai 'a 'ene taukei lahi 'i he ngāue faka'iunioni, mo e fa'unga pulé 'i he tafa'aki fakapule'angá mo e fakatāutahá.
- **Amy Adams** – ko ha tokotaha ngāue fakapolitikale mālōlō meí he New Zealand National Party, Mēmipa Falealea 'o e Vāhenga Selwyn pea na'e Minisitā 'i he Kapineti.

- **Cassandra Crowley** – ko ha Tauhi Tohi 'Osi Ma'u Lēsisita (Chartered Accountant) mo e Loea (Barrister and Solicitor) 'o e Fakamāu'anga Lahi 'o Nu'u Silá (High Court of New Zealand), mo ha taukei lahi 'i he fa'unga pulé.
- **Vui Mark Gosche** – ko ha taki mā'olunga 'i he ngaahi komiuniti Ha'amoá mo e Pasifikí, pea 'i he ngaahi sekitoa ki he mo'ui lelei, ngaahi faingata'a'ia, mo e komiuniti 'o Nu'u Silá, pea mo e Mēmipa Mālōlō 'o e Fale Aleá mo ha Minisitā 'i he Kapinetí.
- **Dame Karen Poutasi** – ma'u faka'ilonga fakaako 'i he faito'ó mo mataotao 'i he mo'ui lelei 'a e kakaí (public health) pea lahi mo 'ene taukei 'i he fa'unga pulé 'i he ongo sekitoa ki he mo'ui lelei mo e akó, kau ai 'a 'ene hoko ko e Pule Lahi 'o e Ma'u Mafai Lahi 'a Nu'u Sila ki he Ngaahi Tohi Fakamo'oni Akó (New Zealand Qualifications Authority) pea mo e Talēkita-Seniale 'o e Potungāue Mo'uí (Director General of Health).
- **Vanessa Stoddart** – ko ha taki mā'olunga 'oku 'i ai 'ene ngaahi a'usia 'i he fa'unga pule 'i he ngaahi va'a ngāue ki he fo'u koloa, kofu koloa, fefolau'aki vakapuná mo e 'enisiniá, 'o mālohi ai 'a e tokangá ki hono leva'i 'o e ngaahi liliú pea mo hono fakaeleli'i 'o e tu'unga fakahoko fatongiá.
- **Dr Curtis Walker** – ko ha toketā fakafaito'o ki he mo'ui lelei fakalūkufuá (general physician) pea mataotao 'i he kofuuá 'i he Poate Fakavahe ki he Mo'ui Lelei 'a e MidCentral 'a ia 'oku lahi 'a 'ene taukei 'i he fa'unga pulé, tataki fakafaito'ó pea mo e ngaahi tu'utu'uni fakangāue fakapule'angá.
- **Sharon Shea (Kaungā-Sea)** – Sea lolotonga 'o e Poate Fakavahe ki he Mo'ui Lelei 'a Bay of Plenty pea ko ha taki mohu taukei ia 'i he sekitoa ki he mo'ui lelei, ngaahi faingata'a'ia mo e komiunitií. 'E toe faifatongia foki 'a Ms Shea ko e fakafofonga ia 'o e Māori Health Authority 'i he Poate 'a e Māori Health Authority.

'Oku toe kau foki 'i he Poate 'a e Health New Zealand ha mēmipa mei he Poate 'a e Māori Health Authority ko e mēmipa hono valú ia.

Ko e kau mēmipa 'o e Māori Health Authority 'oku kau ki ai 'a:

- **Sharon Shea (Kaungā-Sea)** – Sea lolotonga 'o e Poate Fakavahe ki he Mo'ui Lelei 'a Bay of Plenty pea ko ha taki mohu taukei ia 'i he sekitoa ki he mo'ui lelei, ngaahi faingata'a'ia mo e komiunitií. 'E toe faifatongia foki 'a Ms Shea 'i he Poate 'a e Health New Zealand.
- **Tipa Mahuta (Co-Chair)** – ko e Tokoni Sea lolotonga ia 'o e Poate Fakavahe ki he Mo'ui Lelei 'a Counties Manukau, 'oku 'i ai 'a hono puipuitu'a 'i hono fakalele 'o e ngaahi fakatahá, fakatotoló, ngaahi tu'utu'uni ngāué (policy) mo e ngaahi fakalakalaka fakakomiunitií, pea 'i ai mo 'ene ngaahi taukei lahi 'i he fa'unga pulé 'i he iwi.
- **Dr Sue Crengle** – ko ha mataotao ia 'i he ngāue fakafaito'o fakalūkufuá (general practice) pea mo e mo'ui lelei 'a e kakaí, pea ko ha tokotaha fakatotolo taukei ia, 'a ia ko ha Palōfesa 'i he Hauora Māori, 'i he 'Apiako Ako Fakafaito'o 'a e 'Univēsiti 'o 'Ōtakó (Otago Medical School).
- **Dr Mataroria Lyndon** – Taki Ngāue ki he Vahevahe-Taaú 'i he Kautaha Mahitahi Hauora Primary Health Organisation pea ko ha Faiako Mā'olunga ia 'i he Ako Fakafaito'ó (Medical Education) 'i he 'Univēsiti 'o 'Okalaní.
- **Lady Tureiti Moxon** – ko ha taki mohu taukei 'i he mo'ui lelei 'a e Kakai Maulí, ngaahi sekitoa ki he akó, nofo fakasōsialé, pea mo e fakamaau'angá, 'i he tu'unga fakakoló, fakavahé mo e fakafonuá.
- **Fiona Pimm** – ko ha taki ngāue 'oku lahi 'a 'ene ngaahi a'usia 'i he ngaahi lakanga 'i he fa'unga pulé 'i he sekitoa ki he mo'ui lelei, ngaahi va'a ngāue 'a e pule'angá,

ngaahi kautaha fakakomiunī 'i tu'a meī he pule'angá (NGO), ngaahi iwi mo e runanga fakafeitu'ú.

- **Awerangi Tamihere** – ko ha taki ngāue mā'olunga 'oku lahi 'a 'ene ngaahi taukei 'i he ngāue fakafekau'aki 'i he ngaahi va'a ngāue kehekehe 'a e pule'angá, ngaahi sino ngāue 'a e pule'angá 'i he ngaahi vāhengá, 'i he sekitoa fakatāutahá, pea mo e ngaahi iwi 'i hono feitu'ú.
- **Dr Chris Tooley** – ko ha kōvana mohu taukei mo e Pule Lahi ia 'o e Te Puna Ora o Mataatua 'oku tu'u 'i Whakatāne 'a ia 'oku nau 'oatu 'a e tauhi fakafaito'o mo e ngaahi sēvesi tokoni ki he nofo fakasōsialé 'i he kotoa 'o e Vahe Hahake 'o e Bay of Plenty.